

تفسیر جامع

جلد اول

تفسیر سوره‌های

۱ تا ۳

حمد - بقره - آل عمران

به قلم دانشمند معظم استاد علامه

حاج سید ابراهیم برودج‌رودی

بروجردی، محمد ابراهیم، ۱۲۹۳
تفسیر جامع: جمع‌آوری شده از تفسیر امام طایف عیاشی و کتب اخبار معتبر به انضمام ترجمه تفسیر علی بن ابراهیم قمی / به قلم ابراهیم بروجردی. - تهران: جلیل، ۱۳۸۰.
ج ۷.

ISBN 964-6375-92-8 (ج ۲) ISBN 964-6375-91-x (ج ۱) ISBN 964-6375-90-1 (دوره ۱)
ISBN 964-6375-95-2 (ج ۵) ISBN 964-6375-94-4 (ج ۴) ISBN 964-6375-93-6 (ج ۳)
ISBN 964-6375-97-9 (ج ۷) ISBN 964-6375-96-0 (ج ۶)

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیفا.
ترجمه تفسیر علی بن ابراهیم قمی به صورت پاورقی چاپ شده است.
چاپ قبلی: صدر، ۱۳۶۶.
کتابنامه به صورت زیرنویس.
۱. تفاسیر مأثورہ - شیعه امامیه. ۲. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴. ۳. تفاسیر شیعه - قرن ۳ ق. الف. قمی، علی بن ابراهیم، قرن ۳ ق. ب. عنوان. ج. عنوان: ترجمه تفسیر علی بن ابراهیم قمی.

۲۹۷ / ۱۷۹

BP ۹۸ / ب ۳۷ ت ۷

۱۳۸۰

م ۸۰ - ۱۲۴۵۶

محل نگهداری: کتابخانه ملی ایران

حاج سید ابراهیم بروجردی

تفسیر جامع

(جلد اول)

انتشارات عصر ظهور و جلیل

صندوق پستی: ۹۱۳۷۵/۴۶۱۷

نویسنده:	حاج سید ابراهیم بروجردی
ویرایش و تصحیح:	عبدالحسین طالعی - محمدکاظم به‌نیا
نوبت چاپ:	اول ناشر (چاپ هفتم کتاب)
شمارگان:	۱۵۰۰۰ جلد - وزیری
چاپخانه:	زائر
حروفچینی و صفحه‌پردازی:	خدمات نشر جلیل (علاقه‌مند) ۸۴۱۹۴۱۵
شابک:	(دوره ۷ جلدی) ۱ - ۹۰ - ۶۳۷۵ - ۹۶۴
	(ج ۱) x - ۹۱ - ۶۳۷۵ - ۹۶۴
بهاء:	تک جلدی ۷۰۰۰ تومان
	دوره‌ی هفت جلدی ۴۹۰۰۰ تومان

حق چاپ برای انتشارات فراهانی محفوظ است که مجوز

یک دوره چاپ به تیراژ ۱۵۰۰۰ نسخه واگذار گردید.

فهرست مطالب

۵	فهرست مطالب
۷	سرآغاز
۱۳	آداب بهره‌گیری از احادیث
۲۷	دیباچه
۳۱	مقدمه اول
۳۳	مقدمه دوم
۳۹	مقدمه سوم
۴۳	مقدمه چهارم
۵۱	مقدمه پنجم
۷۱	مقدمه ششم
۷۵	مقدمه هفتم
۷۹	مقدمه هشتم
۸۳	مقدمه نهم
۹۱	مقدمه دهم
۹۳	مقدمه یازدهم
۹۷	مقدمه دوازدهم
۹۹	مقدمه علی بن ابراهیم
۱۴۳	قرائت استعاذه و تفسیر آن
۱۴۹	سوره حمد
۱۷۳	سوره البقرة
۵۷۱	سوره آل عمران

سرآغاز

کتابی که خوانندگان گرامی پیش رو دارند، «تفسیر جامع»، اثری ماندگار و جاویدان از استاد علامه حضرت آیت الله حاج سیدابراهیم بروجردی است، که نخستین بار میان سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۴۰ شمسی به چاپ رسید. پس از آن تا سال ۱۳۶۶ شمسی شش بار تجدید چاپ شد. اینک پس از گذشت پانزده سال، بار دیگر با تحقیق و ویرایش منتشر می شود.

درباره مؤلف دانشمند و این کتاب ارزشمند، جداگانه (در خاتمه جلد هفتم) سخن رفته است. از این رو، در این سطور کوتاه، درباره کارهایی که در این تحقیق و ویرایش انجام شده، نکاتی یادآور می شود.

۱- در چاپهای پیشین، متن و ترجمه آیات در نیمه بالایی صفحه و تفسیر در نیمه دیگر صفحه درج شده بود. از این رو، گاهی اوقات، برای یافتن تفسیر یک آیه، خواننده ناگزیر باید به توزّق می پرداخت، و چندین صفحه قبل و بعد را بررسی می کرد.

در این چاپ، به شیوه جدید، ابتدا متن و ترجمه و سپس تفسیر آیات بیان می شود.

۲- ترجمه تفسیر جناب علی بن ابراهیم قمی که قبلاً در مجلدات اولیه به شکل پاورقی و در دیگر مجلدات، جزء متن بود، به تفکیک آیات میان کل متن تفسیر، تقسیم شد و در جای خود قرار گرفت.

۳- رسم الخط و علائم سجاوندی، در چاپهای پیشین، به شیوه چند دهه قبل بود، که در این چاپ، شیوه‌های جدید در آن رعایت شده، تا خوانندگان گرامی با سهولت بیشتر از آن بهره گیرند.

۴- ترکیب جملات، از نظر ترتیب فعل و فاعل و...، در چاپ جدید، به گونه‌ای آسان‌تر ارائه شد.

۵- مدارک تمام احادیث و اقوال متن (حدود هفت‌هزار مورد) بر اساس منابع معتبر شیعی - و در موارد معدود و ضروری، منابع سنی - نقل شد، تا پژوهشگران نیز بتوانند بهره بیشتر از آن بگیرند.

۶- در خلال یافتن منابع، ترجمه احادیث با اصل آنها تطبیق داده شد. در این میان، خطاهای چاپی و افتادگی‌های متن پیدا شد، و تلاش برای رفع آن مشکلات به عمل آمد. و در مواردی معدود، نیاز به توضیح و تعلیق احساس شد، که با استفاده از سخنان محدثان و فقیهان بزرگ شیعه، نکاتی در پاورقی متذکر شد.

۷- حروفچینی مجدد و چند بار تصحیح مطبعی (نمونه خوانی) انجام شد، بدان امید که این گونه غلط‌ها در متن به حداقل برسد.

۸- تنوع حروف و عرض سطور، به گونه‌ای است که متن آیات، ترجمه آیات، و احادیث، به راحتی از هم تشخیص داده می‌شود.

۹- فهرست تفصیلی در پایان هر مجلد، به شیوه‌ای آسان‌یاب تنظیم شد، تا کسانی که برای تحقیق‌ها و پژوهش‌های قرآنی و روایی به این تفسیر شریف رجوع می‌کنند، به سهولت، مطالب مورد نظر خود را بیابند.

۱۰- گفتاری در شرح حال مؤلف بزرگوار، در پایان کتاب، و گفتاری کوتاه در مورد آداب بهره‌گیری از احادیث در ابتدای کتاب افزوده شد.

۱۱- با آن که حجم هر مجلد در این چاپ نسبت به چاپ پیشین افزایش یافت، کل کتاب - همچون چاپهای قبل - در هفت مجلد عرضه شد، تا تطبیق میان این دو چاپ، به حداکثر سهولت برسد.

ناگفته پیدا است که بیان این نکات، خدای ناکرده به معنای ضایع کردن اجر سرورانی که پیش از این در جهت تألیف، چاپ، نشر، توزیع، قرائت، ترویج و بهره‌گیری از آن کوشیدند، نیست.

بلکه بالاتر از آن؛ باید گفت که اصل این کار، در سالهای یاد شده، جهادی عظیم و طاقت فرسا بوده، که آشنایان به وادی قلم، صعوبت آن را درک می‌کنند. از خدای بزرگ می‌خواهیم که این تلاش‌ها را در بارگاه خود خالص گرداند، و مقبول و وسیلهٔ تقرب تمامی تلاشگران قرار دهد.

این نکته نیز روشن است که این گونه تحقیق و ویرایش، ضرورت طبیعی تحوّل چاپ و نشر است که به اقتضای گذشت زمان، احساس می‌شود. و این کار، برای بسیاری از متون گذشتهٔ ما باید انجام شود. بلکه زمینه برای کارهایی قوی‌تر و عمیق‌تر از این مهیا است، که همت و جهادی گسترده متناسب با امکانات امروزمین را می‌طلبد.

نگارندهٔ این سطور، به توفیق الهی و عنایات اهل بیت (علیهم‌السلام)، در طول بیست سال گذشته، با همکاری جمعی از پژوهشگران شیفتهٔ تعلیم، در تحقیق و ویرایش و احیای چند تفسیر شیعی تلاشهایی کرده بود:

۱- تفسیر اثنا عشری، نوشته مرحوم سیدحسین بن احمد حسینی شاه عبدالعظیمی، چاپ انتشارات میقات در چهارده جلد، سال ۱۳۶۳-۱۳۶۴. (فارسی)

۲- تفسیر المعین، نوشته مرحوم مولی نورالدین کاشانی، (از دانشمندان قرن دوازدهم)، چاپ کتابخانه آیت‌الله مرعشی در سه جلد، سال ۱۳۶۷ (عربی)

۳- تفسیر بلابل القلاقل، نوشته ابوالمکارم محمود حسینی واعظ (از دانشمندان قرن هفتم)، چاپ انتشارات احیاء کتاب در چهار جلد، سال ۱۳۷۶ (فارسی کهن). از همان نخستین روزها، یکی از آروزهای دیرینه نگارنده، تحقیق و ویرایش تفسیر جامع بود، که بحمدالله و المنة، پس از گذشت بیست سال، این آرزو، جامه

عمل پوشید. و این کار به اتمام رسید. والحمدلله كما هو اهله.

اکنون پس از حدود دو سال کار سنگین شبانه روزی، چاپ جدید تفسیر جامع در اختیار خوانندگان گرامی قرار می‌گیرد، تا راه تمسک به ثقلین، هموارتر گردد. ویراستار و محقق نیز همچون نویسنده گرامی، اجر و پاداش معنوی این تلاش را به آستان مقدس موعود قرآن و احیاگر این کتاب الهی، حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف هدیه می‌کند.

در اینجا، وظیفه خود می‌دانم که در پایان این گفتار، ضمن دعای خیر برای طول عمر و توفیق روزافزون مؤلف دانشمند، از افراد زیر نیز سپاسگذاری کند:

- حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج سید محمد کاظم صدرالسادات دزفولی مدیر محترم انتشارات صدر، که بار سنگین آماده‌سازی و چاپ و نشر و سرمایه‌گذاری و توزیع کتاب را در طول سی سال بر دوش کشید.

- جناب آقای محمد حسن کاشف، که با دلالت دلسوزانه و مخلصانه خود به این کار خیر، زمینه‌های آن را آسان کرد.

- سروران گرامی و فاضل، آقایان عبدالحسن طالعی، سید اسماعیل علوی و محمد کاظم بهنیا، که کمک‌های آنان در تحقیق مجلدات چهارم و پنجم و هفتم چشمگیر بود.

- جناب آقای محمد علی علاقه‌مند که با حروفچینی زیبا و حوصله‌ای در خور تقدیر، زحمات چندین تصحیح در هر مجلد را بر خود هموار کرد.

- و بالاخره جناب آقای علیرضا مهاجر مدیر محترم نشر جلیل مشهد، که با مدیریت خود، امکانات مختلف را در خدمت به این تفسیر شریف به کار گرفت. و نمودی از پیوند ناگسستنی ثقلین - این دو یادگار ماندگار پیامبر رحمت - را به قاطبه پیروان قرآن و دوستداران خاندان نور، عرضه کرد.

از خداوند متعال، خاضعانه می‌خواهم که تمامی این عزیزان را، و نیز تمامی دانشمندان بزرگوار شیعه را که از آثار آنان در این تفسیر شریف استفاده شده،

مشمول دعای خیر حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار دهد. و به بنده ناچیز، همواره در راه این گونه خدمات علمی و دینی، توفیق و خلوص بیشتر عنایت فرماید. آمین یا رب العالمین.

عبدالحسین طالعی

فروردین ۱۳۸۲

تذکر:

پس از نگارش این سطور و قبل از چاپ آن، جناب صدرالسادات در روز اول تیر ۱۳۸۲ - پس از تحمل بیماری سخت - به جوار رحمت الهی شتافت، در حالی که ۳۷ سال از عمر ۶۳ ساله خود را به خدمات صادقانه فرهنگی در جهت احیای ارزشهای مکتب ثقلین گذرانده بود. یکی از باقیات صالحات ایشان، نشر همین تفسیر شریف در سالهای گذشته است، چنانکه اشارت رفت.

رحمة الله علیه و حشره مع موالیه الاثمة الأطهار صلوات الله علیهم اجمعین.